

Mirette Modarress

Maasta kaivettu – ajatuksia ja kokemuksia yleisön osallistamisesta ja metallinilmaisinharrastajien toiminnasta arkeologin näkökulmasta

Artikkelissani käsittelem yleisön osallistumisen muotoja arkeologiassa ja sen vaikutuksia arkeologiseen tutkimukseen, kontekstiin ja löytöihin sekä yhteiseen kulttuuriperintöön. Erityisesti tarkastelen yleisökaivauksia ja metallinilmaisinharrastusta, niistä esimerkkinä ovat Sievin Kiurunkankaan tutkimukset. Kokemukseni pohjalta yleisön osallistuminen kaivauksiin on antoisa kokemus niin osallistujille kuin järjestäjille. Yleisökaivaukset edellyttävät riittävästi aikaa, henkilöstöä ja taloudellista panostusta. Yleisön osallistaminen lisää arkeologian tunnettavuutta sekä paikallisten asukkaiden tietoutta ympäristönsä menneisyydestä. Metallinilmaisimia käyttää puolestaan oma aktiivinen harrastajajoukkonsa. Liikakaivu on kuitenkin yksi harrastuksen ongelmia; huomiota olisi kiinnitettävä myös kaivun jälkeisiin muinaiskohteiden ja -löytöjen suojelutoimiin. Tarvittaisiin raamit, joiden puitteissa toimittaisiin. Arkeologinen kulttuuriperintö on yhteinen voimavara, josta soisi myös tulevien sukupolvien pystyvän nauttimaan.

Grävt ur marken – tankar och erfarenheter kring engagerandet av offentligheten, och fritidsmetalldetektoristers aktivitet ur en arkeologs synvinkel

I artikeln tar jag upp olika former offentligheten medverkar i arkeologin, och deras följder för arkeologisk forskning, kontext och fynd samt det gemensamma kulturarvet. Jag granskar särskilt publika grävningar och metalldetektorhobbyn, med undersökningarna i Kiurunkangas, Sievi som exempel på dessa. Min erfarenhet är att offentlighetens deltagande i grävningar är en givande upplevelse för såväl deltagarna som organisatörerna. Publika grävningar förutsätter tillräckligt med tid, personal och ekonomisk insats. Engagerandet av offentligheten ökar förtroendet med arkeologin samt lokalinvånarnas kunskap om sin omgivnings förflutna. Metalldetektorer används i sin tur av sin egen skara aktiva fritidsutövare. Övergrävande är dock ett problem som tangerar hobbyn. Uppmärksamhet borde fästas även på skyddsverksamhet för fornlokaler och -fynd efter grävandet. Det behövs ramar inom vilka handla. Det arkeologiska kulturarvet är en gemensam resurs som även kommande generationer borde kunna njuta av.

Mirette Modarress: Maasta kaivettu – ajatuksia ja kokemuksia yleisön osallistamisesta ja metallinilmaisinharrastajien toiminnasta arkeologin näkökulmasta. *Muinaistutkija* 2/2023: 13–20. <https://doi.org/10.61258/mt.136328>

Johdanto

Artikkelini on kommentti ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen teemaan, yleisön osallistamiseen arkeologisiin tutkimuksiin. Arkeologin näkökulmasta keskiössä ovat yleisön osallisuuden vaikutukset arkeologiseen tutkimukseen, kontekstiin ja löytöihin sekä yhteiseen kulttuuriperintöön.

Yleisöarkeologia ja yleisön osallistamisen muodot käsittävät erittäin laajan kentän vaihtelevia kysymyksiä ja toimintatapoja. Arkeologian ja yleisön (kansalaisten) suhde, oikeudet ja niiden määrittely sekä toimintatavat ovatkin herättäneet laajemmin keskustelua arkeologien parissa jo pari vuosikymmentä (ks. esim. Okamura & Matsuda 2011; Skeates et al. 2012; Moshenska 2017; Gürsu 2019; Watson 2021). Tarkastelun kohteena ovat olleet muun muassa arkeologisen kulttuuriperinnön hyödyntäminen ja suojeleminen, yleisökaivaukset ja metallinilmainsinharrastus (ks. esim. julkaisut Lagerlöf 2013; Open Archaeology 2016). Näitä aiheita on käsitelty jo pitkään myös Suomessa kyselytutkimuksin, julkaisuina ja kommentein (esim. Haggrén 2011; Siltainsuu 2012; Moilanen 2015; Häkälä & Sorvali 2017; Knuutinen 2017; Modarress & Hakamäki 2019; Moilanen et al. 2019; Wessman et al. 2019; Aalto 2020; Immonen & Kinnunen 2020; Modarress et al. 2021; Modarress Julin 2023a). Tutkittua tietoa tarvitaan siitä huolimatta lisää, sillä Suomessa käyty keskustelu perustuu osittain oletuksiin. Eri näkökulmien tarkastelu tuo samalla perspektiiviä laajempaan kulttuuriperintökeskusteluun.

Yleisön osallistaminen menneisyyden tutkimukseen

Suuren yleisön ja menneisyyden perinnöstä kiinnostuneiden vapaaehtoisten osallistuminen arkeologisiin tutkimuksiin on lisääntynyt. Siihen kannustaa myös Euroopan neuvoston vuoden 2005 Faron yleissopimus (*Value of*

Cultural Heritage for Society), jossa kulttuuriperintöä korostetaan yhteisenä resurssina, joka kuuluu kaikille. Kaikilla on oikeus nauttia kulttuuriperinnöstään, mutta samalla muistutetaan myös kulttuuriperinnön suojelusta. Lisäksi on huomattu tarve oikeuttaa arkeologista tutkimusta ja tehdä arkeologiasta relevanttia myös laajemmin nyky-yhteiskunnassa (esim. Matsuda & Okamura 2011).

Osallistaminen käsittää tutkimustiedon levittämisen lisäksi monia muotoja. Yleisöllä voi olla mahdollisuus osallistua kaivauksiin, ja tutkimusprojektit voidaan lähtökohtaisesti suunnitella ja toteuttaa yhdessä paikallisyhteisöjen kanssa. Kaivauksia on niin ikään organisoitu koululaisten ja/tai vapaaehtoisten harrastajien osallistumista silmällä pitäen. Huomioitavaa on, että yleisön osallistamiseen tarvitaan (projektin suorittajien osalta) tarkkaa suunnittelua sekä resursointia ja tavoitteiden tulisi olla realistisia (esim. Moilanen et al. 2019; Mikkola 2010). Yleisön ohjaus vie tutkijoilta huomattavasti aikaa, joten sekä ajallisten että taloudellisten voimavarojen pitäisi olla riittävät, ettei osallistaminen söisi resursseja varsinaiselta tutkimukselta.

Metallinilmainsinharrastus on yksi osallistumisen muoto. Euroopan maissa on erilaisia käytäntöjä, joilla säädellään harrastusta (esim. Barkin 2013; Modarress & Hakamäki 2019). Harrastajanäkökulmasta vapaa metallinilmainsin käyttäminen arkeologisten esineiden etsinnässä on ilmeisen houkuttelevaa. Suomen verrattain vapaata käytäntöä perustellaan usein jokamiehenoikeuksilla tai sillä, että kulttuuriperinnön katsotaan olevan kaikille kuuluva ja hyödynnettävä resurssi. Metallinilmainsinharrastuksen yhteydessä olisi kuitenkin muistettava vastuu kulttuuriperinnön suojelusta. Suojelulla ei suinkaan tarkoiteta pyrkimystä arkeologisen kulttuuriperinnön staattisuuden lisäämiseen (Modarress & Hakamäki 2019, Modarress Julin 2023a) vaikka asia on näinkin tulkittu (Immonen & Kinnunen 2021: 4–5). Aivan kuten maapallon kaikkia luonnonresursseja ei ole tarkoitettu käytettäväksi vain meidän ja lähisukupolvien

aikana, ei myöskään maahan hautautunutta aikaisempien sukupolvien materiaalista perintöä ole syytä kaivaa esille liian hanakasti.

Menneisyyden perinnön esille kaivaminen on erittäin mielenkiintoinen tapahtuma, mutta mitä saavutetaan pelkällä esineiden ylöskaivulla? Muinaisesineen nosto maasta ei vielä riitä, sillä kaivetut löydöt eivät itsessään kerro paljon. Menneisyystiedon tuottamiseen tarvitaan laajempaa löytökontekstin ja esineiden tarkastelua sekä tarkempaa analyysia. Kuten Leonard Woolley (1960: 6) aikoinaan osuvasti ilmaisi: ”kuka vain voi kaivaa maasta esineitä, mutta vasta havaintojen ja tulkinnan avulla kaivamme esille menneisyyttä.”¹

Metallinilmaisinharrastajia on jo vuosien ajan ohjeistettu asianmukaisen harrastuksen piiriin. Liiallinen kaivaminen vaikuttaa kuitenkin yhä olevan yleistä. Löydöistä (ilmeisesti) useimmiten ilmoitetaan Museoviraston ylläpitämään Ilppariin tai muille arkeologian toimijoille, mutta mahdollisen salakaivun yleisyydestä ei ole tarkkaa tutkimusta ja se saattaa jäädä piiloon. Lisäksi harrastajan nostaessa löytöjä maasta sekoittuu muinaiskohteen konteksti ja kerrokset. Metallisineen yhteydessä saattaa olla orgaanisia jäännöksiä, kuten tekstiiliä, joka tuhoutuu varomattomasti nostettaessa. Jos kyseessä on esimerkiksi hauta, satunnainen kaivaminen voi tuhota mahdollisuuden saada ihmisjäännöksistä luotettavia näytteitä luonnontieteellisiin tutkimuksiin (ks. esim. Niemelä 2021). Näytteet täytyisi ottaa koskemattomasta kohteesta, koska ne kontaminoituvat helposti. Näytteiden avulla saadaan täsmällisempää tietoa ihmisen ja eläinten jäännöksistä sekä ajoituksia hautauksen, asuinpaikan tai muun ihmistoiminnan ajankohdasta. Liiallinen esineiden nosto saattaa myös edesauttaa niiden tuhoutumista, jos löytöjen konservointiin ja oikeanlaiseen säilyttämiseen ei ole riittävästi resursseja (ks. esim. Lähdetluoma 2021).

Tapaus Kiurunkangas: metallinilmaisinharrastusta ja yleisöarkeologiaa

Sievin Kiurunkankaan tutkimuksiin liittyvät molemmat edellä mainitut yleisön osallistamisen osa-alueet. Arkeologiset tutkimukset käynnistyivät metallinilmaisinharrastajien löydettyä vuonna 2018 yli pari kymmentä rautakautista esinettä Kiurunkankaalta ja vie-reiseltä Asuinsaarelda. Kaikkien esineiden löytöpaikka ei ollut tarkkaan tiedossa, mutta niitä selviteltiin kohteiden tarkastuksessa (esim. Modarress et al. 2021; Hakamäki et al. 2023). Alueelta ei tunnettu aikaisempia rautakautisia kohteita, joten harrastajien löydöt herättivät paljon huomiota paikallisesti ja niistä uutisoitiin näkyvästi. Löytöpaikkojen tarkastuksen ja alueen prospektoinnin jälkeen Kiurun kohteessa on suoritettu kolmet kaivaukset vuosina 2019 (Hakamäki 2020), 2020 (Modarress Julin 2021) ja 2022 (Modarress Julin 2023b).

Sievisissä on tänä päivänä joukko aktiivisia metallinilmaisinharrastajia, jotka ovat vähitellen omaksuneet sääntöjen mukaisia toimintatapoja. Löytöjen ilmoittaminen Museoviraston Ilppariin vaikuttaa olevan pikemminkin sääntö kuin poikkeus (Modarress Julin & Ruuttula-Vasari 2022), mutta pysyminen yhden esineen nostossa kustakin kohteesta tuntuu siitä huolimatta olevan edelleen vaikeaa, ja harrastajat ilmoittavat samasta kohteesta useammista löydöistä (Ruuttula-Vasari, A. Suullinen tiedonanto 2.6.2023). Arkeologit eivät ennätä tarkastaa kohteita harrastajalöytöjen tahtiin, minkä seurauksena samoilta alueilta saatetaan edelleen nostaa esineitä, koska aikaisempien löytöjen paikkaa ei ole muinaisjäännösrekisterissä. Kohdetta ei kuitenkaan ole luvallista kaivaa enempää (Muinaismuistolaki 295/1963, 16§, <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1963/19630295>).

Yleisöarkeologia & Mullankaivajat

Kiurunkankaan tutkimuksissa yleisön osallistamista on tehty monella tavalla. Vuoden 2019 kaivauksilla, jotka olivat myös Oulun yliopiston opetuskaivaukset, pidettiin kolmen päivän kaivauskurssi (Ylivieskan kansalaisopisto) arkeologian harrastajille. Mukana oli 10 osallistujaa kaivamassa koeruutuja. Kirjoittaja piti kaksi esitelmää, joissa esiteltiin arkeologiaa ja lopuksi käytiin tutustumassa kaivauskohteelle niin kutsutuilla kaivauskävelyillä. Niihin osallistui lähes 40 henkilöä. Myös Sievin koululaisille oli järjestetty vierailut kaivausalueelle. Useita koululaisryhmiä opettajineen kävi melkein päivittäin tutustumassa kaivauksiin ja arkeologien työskentelyyn. Vuoden 2020 opetuskaivauksilla vapaa-

ehtoisten osallistuminen pidettiin minimissä Covid-19 pandemian vuoksi.

Syksyn 2022 tutkimukset olivat pääosin koululais- ja yleisökaivaukset. Rahoitus saatiin Suomen kulttuurirahaston Mullankaivajat-apurahana (Modarress Julin & Ruutula-Vasari 2022; Modarress Julin 2023a). Mullankaivajat-rahoitus on viime vuosina (2018–2020, 2022) auttanut järjestämään 30 yleisöä osallistavaa arkeologista kaivausta eri puolilla Suomea (ks. SKR 2023).²

Apuraha on edellyttänyt etenkin koululaisten osallistamista tutkimuksiin, mikä puolestaan tekee arkeologiaa ja kulttuuriperintöä tunnetuksi nuoren sukupolven keskuudessa. Kiurunkankaalla koululaiset olivat valtaosin innostuneita kaivajia (kuva 1). Löydöt luonnollisesti lisäsivät innostusta, sillä

Kuva 1. Sievin koulujen 6.-luokkalaisia Kiurunkankaalla (kuvannut M. Modarress).

lapset kokevat arkeologian hyvin löytökeskeisesti (kuten usein aikuisetkin). Kaivun ohella koululaiset saivat perehtyä jälkitöihin puhdistamalla ja tutkimalla löytöjä, ja samalla heitä opastettiin myös karttojen lukuun (kuva 2). Toiminta sai ainakin osan osallistujista ajattelemaan tarkemmin menneisyyden perintöä ja kyselemään siitä laajemmin.

Kiurun kaivauksilla vuosien varrella tekemiäni kyselyjen mukaan useimmille paikallisista ihmisistä on tärkeää tuntee ja tietää oman asuinalueensa ja sukunsa historiasta. Menneisyyden tutkimus auttaa ymmärtämään nykyisyyttä ja suurelle osalle kulttuuriperintö (aineellinen ja aineeton) merkitsee omien juurien tunnistamista. (Ks. Modarress Julin 2023a.) Materiaalisten jäännösten tutkimus avartaa näkökulmaa entisajan elämään, ja kaivaukset avaavat ikkunaa kaukaisempaan menneisyyteen ja alueen varhaiseen asutukseen.

Parhaassa tapauksessa tutkimus lisää (osallistujien) kuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa paikallisidentiteettiä (ks. myös Moilanen et al. 2019). Tutkimuksiin osallistuminen auttaa koululaisia/yleisöä uudella tavalla huomaamaan ympäristönsä sekä pohtimaan sen muutoksia ja jatkuvuutta (myös esim. Bardavio et al. 2004).

Vuoden 2022 kaivauksilla Kiurussa yleisöosallistujia oli lähes kaikista ikäluokista, yhteensä noin 15 henkilöä (kuva 2). Vaikka koululaisten ja aikuisten vapaaehtoisten osallistujien kaivutyön jälki ei vastaa kokeneen kaivajan työtä, ja osallistujien ohjaus vie arkeologeilta tavallista enemmän aikaa ja huomiota, on työ palkitsevaa. Kiurunkankaan kaivauksista on uutisoitu näkyvästi paikallismedioissa, mikä lisää arkeologian tunnettavuutta laajemmin myös ei-osallistujien parissa. Positiivinen palaute osallistujilta ja ihmisten kiinnostus tut-

Kuva 2. Sievin koululaisia jälkitöissä, tarkastelemassa löytöjä ja karttoja (vas.). Yleisökaivun iltapäivinä osallistujia oli kaikista ikäluokista, koululaisista eläkeläisiin (oik.) (kuvannut M. Modarress).

kimuksiin puolestaan lisää arkeologien motivaatiota osallistavaan toimintaan. Ohjaukseen menevän ajan ei kuitenkaan pitäisi olla pois tutkimuksesta, joten yleisön osallistamiseen tarvitaan riittävä resursointi, niin ettei se syö resursseja tutkimukseen liittyvästä panostuksesta.

Lopuksi

Yleisön osallistaminen arkeologisiin tutkimuksiin on useimmiten tutkijalle motivoivaa ja yleisölle merkityksellistä mielihyvää tuottavaa toimintaa. Sen suunnittelu ja toteutus on kuitenkin monelta osin haastavaa. Onnistuakseen ja ollakseen hyödyllistä hanke tarvitsee kaikilta osin riittävät voimavarat: taloudellisen ja ajallisen panostuksen sekä tutkimus- ja ohjaajajenkilöstön riittävän määrän. Metallinilmaisilaitteiden käyttö on saanut oman innostuneen harrastajakuntansa. Suomessa harrastajat ovat tehneet löytöjä, jotka ovat edesauttaneet rautakautisten kohteiden löytymistä. Metallinilmaisinharrastuksen varjopuolten kuten liikakaivun korjaamiseen tarvittaisiin kuitenkin harrastuksen jonkin asteista säätelyä. Tarvittaisiin raamit, jonka puitteissa toimitaan. Harrastajille suunnatun tehokkaan tiedottamisen ja ohjauksen lisäksi tarvitaan resursseja kohteiden tarkastuksiin, löytöjen analysointiin, konservointiin ja säilytykseen. Tämä olisi oikeudenmukaista ajatellen yhteistä arkeologista kulttuuriperintöä ja mahdollistaisi nauttimisen siitä kaikille myös tulevaisuudessa.

Kiitokset

Kiitokset kaikille Kiurunkankaan kaivauksiin vuosien varrella osallistuneille. Marella Modarress Julinille kiitokset käsikirjoitukseen liittyvistä kommentteista. Suomen Kulttuurirahaston Mullankaivajat-apuraha mahdollisti vuoden 2022 kaivaukset.

Bibliografia

- Aalto, I. 2020. The possibilities of public excavations in urban context. *Fennoscandia Archaeologica* XXXVII: 147–164.
- Bardavio, A., Gatell, C. & González-Marcén, P. 2004. Is Archaeology What Matters? Creating a Sense of Local Identity among Teenagers in Catalonia. *World Archaeology* 36(2): 261–274. <https://doi.org/10.1080/0043824042000261013>
- Barkin, M. 2013. Laws in Europe on the use of metal detectors. A. Lagerlöf (toim.) *Who cares? Perspectives on Public Awareness, Participation and Protection in Archaeological Heritage Management*. EAC Occasional Paper No. 8. Jambes, Europae Archaeologiae Consilium: 33–36.
- Faro 2005. Euroopan Neuvoston puiteyleissopimus kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä. <<https://rm.coe.int/1680083746>> (Luettu 25.7.2023)
- Gürsu, I. (toim.) 2018. *Public Archaeology: Theoretical Approaches & Current Practices*. British Institute at Ankara, Monograph 52, London. <https://doi.org/10.1080/14655187.2019.1672035>
- Haggrén, G. 2011. Metallinetsintä nyt. *SKAS* 3/2011: 2.
- Hakamäki, V. 2020. Sievi, Kiurunkangas. Kivi- tai varhaismetallikautisen sekä rautakautisen asuinpaikan kaivaus 19.–30.8.2019. Kaivauskertomus. Arkeologia, Oulun yliopisto.
- Hakamäki, V., Modarress, M., Jääskeläinen, E. & Okkonen, J. 2023 (*painossa*). Rautakautisia löytöjä Sievin Evijärveltä. *Faravid* 54.
- Häkälä, P. & Sorvali, E. 2017. Metallia näkyvässä, ja sitten minä vähän innostuin. *Muinaistutkija* 1/2017: 36–41.
- Immonen, V. & Kinnunen, J. 2020. Kulttuurinen kestävyys 2010-luvun metallinilmaisinharrastuksessa. *Muinaistutkija* 2/2020: 2–25.
- Knuutinen, T. 2017. 248 syytä nostaa kissa pöydälle. Raaseporin Slottsmalmenin tapaus, metallinilmaisinharrastajat ja arkeologinen tutkimus. *SKAS* 1/2017: 3–14.
- Lagerlöf, A. (toim.) 2013. *Who cares? Perspectives on Public Awareness, Participation and Protection in Archaeological Heritage Management*. EAC Occasional paper No. 8. Proceedings of the International Conference Cite des Sciences, Paris, France, 15th–17th March 2012. Stockholm: Swedish National Heritage Board.
- Lähdetluoma, M. 2021. Metallinetsinharrastus toi ennätyskellisen paljon esineitä Museovirastolle – jono konservointiin on pitkä ja osa löydöistä uhkaa tuhoutua. *Yle uutiset* 22.7.2021 <<https://yle.fi/uutiset/3-12026014>> (Luettu 19.1.2022)
- Matsuda, A. & Okamura, K. 2011. Introduction. K. Okamura & A. Matsuda (toim.) *New Perspectives in Global Public Archaeology*: 1–18. London: Springer.
- Mikkola, E. 2010. Yleisölle avoimen tutkimuskäytännön haasteet, toiveet ja todellisuus. E.-M. Viitanen (toim.) *Arkeologipäivät 2009. Arkeologian haasteet & Muinainen yksilö*: 32–36.
- Modarress Julin, M. 2021. Sievi. Kiurunkangas. Moniperiodisen asuinpaikan kaivaus 17.8.–28.8. 2020. Kaivauskertomus. Arkeologia, Oulun yliopisto.
- Modarress Julin, M. 2023a. Excavating the missing Iron-Age – reinforcing local heritage & identity in Sievi, Finland. *Archaeologies: Journal of the World Archaeological Congress*. Vol. 19 (2): 249–275. <https://doi.org/10.1007/s11759-023-09477-2>
- Modarress Julin, M. 2023b. Sievi. Kiurunkangas. Moniperiodisen asuinpaikan kaivaus 22.8.–9.9.2022. Kaivauskertomus. Arkeologia, Oulun yliopisto.
- Modarress Julin, M. & Ruuttula-Vasari, A. 2022. Aarre vai artefakti – Metallinilmaisinelöytöjen tie rautakauden tutkimukseen Sievissä. *Ponsi 1. Arkeologisia tutkimuksia. Raison museo Harkon julkaisuja* 2: 22–27.
- Modarress M. & Hakamäki V. 2019. Metallinilmaisinharrastus: kriittisiä näkökulmia ja tutkimuskelista yhteistyötä. *Muinaistutkija* 2/2019: 2–13.
- Modarress, M., Jääskeläinen, E., Hakamäki, V. & Okkonen, J. 2021. Metallia metsällä – metallinilmaisinharrastajien tekemien löytökohteiden tarkastus ja niiden lähialueiden prospektointi. *Muinaistutkija* 3/2021: 38–50.
- Moilanen, U. 2015. Piipparioijat koulun penkille? Yksi kokemus metallinetsijöiden kursittamisesta. *Muinaistutkija* 2/2015: 2–7.
- Moilanen, U., Jokela, J., Siltainsuu, J., Aalto, I., Koivisto, A., Viljanmaa, S. & Näränen, J. 2019. Yleisökaivauksen suunnittelun ja toteutuksen hyvät käytännöt. *Muinaistutkija* 3/2019: 2–17.
- Moshenska, G. (toim.) 2017. *Key Concepts in Public Archaeology*. London: University College of London. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1vxm8r7>

- Niemelä, N. 2021. Myöhäisrautakauteen ajoittuvalle arkeologiselle kohteelle tehtiin peruuttamatonta vahinkoa Savukoskella – muinaisaineet kaivettiin ylös maasta väärin. *Kaleva* 29.7.2021. <<https://www.kaleva.fi/myohaisrautakauteen-ajoittuvalle-arkeologiselle-ko/3990022>> (Luettu 2.8.2023)
- Okamura K.& A. Matsuda (toim.) 2011. *New Perspectives in Global Public Archaeology*. London: Springer.
<https://doi.org/10.1007/978-1-4614-0341-8>
- Open Archaeology 2016. Topical Issue on Aspects of Non-professional Metal Detecting in Europe. *Open Archaeology* 2 (1). <<https://www.degruyter.com/journal/key/opar/2/1/html>> (Luettu 25.8.2023)
- Siltainsuu, J. 2012. Arkeologiakeskeisyydestä kohti yleisökeskeisyyttä. *Muinaistutkija* 3/2012: 29–35.
- Skates, R., McDavid, C. & Carman., J. (toim.) 2012. *The Oxford Handbook of Public Archaeology*. Oxford: Oxford university Press.
<https://doi.org/10.1093/oxford-hb/9780199237821.001.0001>
- SKR 2023. Mullankaivajat. Suomen Kulttuurirahasto. <https://skr.fi/hankkeet/paattyneita-hankkeita/keskusrahaston-paattyneita-hankkeita/mullankaivajat> (Luettu 25.7.2023)
- Watson, S. (toim.) 2021. *Archaeology and Public Benefit. Moving the Debate Forward*. EAC Occasional Paper No. 16. Europae Archaeologiae Consilium, Namur.
- Wessman, A., Thomas, S., Rohiola, V., Koho, M., Ikkala, E., Tuominen, J., Hyvönen, E., Kuitunen, J., Parviainen, H. & Niukkanen, M. 2019. Citizen science in archaeology: Developing a collaborative web service for archaeological finds in Finland. J. H. Jameson, & S. S. Musteață (toim.) *Transforming Heritage Practice in the 21st Century*: 337–352. Cham: Springer, One World Archaeology.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-14327-5_23
- Woolley, L. 1960. *Digging up the past*. Harmondsworth: Penguin Books.

Loppuviitteet

- 1 Kirjoittajan käänös englanninkielestä (Woolley 1960: 6) “Anybody can dig up things; but its only by observation and interpretation that we can dig up the past.” (Ks. myös Modarress Julin & Ruuttula-Vasari 2022: 22).
- 2 *Muinaistutkijan* tästä ja edellisistä numeroista löytyy arkeologien kokemuksia Mullankaivajat-projekteista sekä useita muita tämän kirjoituksen aihepiiriä käsitteleviä artikkeleita.

FT Mirette Modarress Julin
Tutkijatohtori, arkeologia, Oulun yliopisto
mirette.modarress@oulu.fi